

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора політичних наук, професора Пашиної Наталії Полікарпівни на дисертаційну роботу Кравчук Ольги Юріївни «Загрози та виклики політичній безпеці України в умовах гібридної війни», подану на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси

Нові реалії сучасності, пов'язані з процесами глобалізації, суттєво впливають на становлення та розвиток української держави, набувають нового змісту проблеми політичної безпеки. Причиною такої уваги до проблем політичної безпеки стала велика кількість загроз і викликів найрізноманітнішого характеру. Особливо це стосується стратегічних викликів політичній безпеці України в умовах гібридної війни. Аналіз російської агресії надає підстави констатувати факт, що за період незалежності України, влада не спромоглася забезпечити дієві заходи захисту економічного, інформаційного та гуманітарного простору, не створила умови для розвитку безпекових структур, і це стосується не тільки Збройних Сил України, а і створення дієвих інститутів по розробці механізмів захисту національної та політичної безпеки України.

Перед українською державою стоять завдання розробки нових механізмів та шляхів зміцнення політичної безпеки, формування актуальної системи політичної безпеки, яка б була здатна виявляти і прогнозувати внутрішні і зовнішні загрози, адекватно відбивати чинну динаміку суспільної трансформації та одночасно забезпечувала б сталий соціально-політичний розвиток українського соціуму.

У зв'язку з цим, актуальним для сучасної політичної науки стає аналіз викликів та загроз політичній безпеці країни в контексті гібридної війни проти України, що триває з 2014 р.

Дисертаційне дослідження Кравчук Ольги Юріївни характеризується наявністю положень, що становлять наукову новизну. Насамперед мається на увазі комплексне дослідження політичної безпеки як самостійної складової

національної безпеки, визначення основних векторів механізму забезпечення політичної безпеки Української держави в сучасних українських реаліях.

Наукову цінність має запропоноване авторкою власне визначення політичної безпеки, яке сформульовано таким чином: це такий стан політичної системи, при якій комунікації між навколишнім середовищем і політичною системою, а також всередині політичної системи носять конструктивний характер, діяльність політичних акторів відповідає правовим і культурним нормам суспільства і направлена на артикуляцію і захист національних інтересів держави. (С. 41).

Важливим аспектом новизни є визначення класифікаційних вимірів загроз політичній безпеці, розуміння яких владними структурами має стати умовою попередження або прогнозування подальшої нейтралізації в залежності від складності ситуації. (С. 137-138).

Не викликають сумніву обрані методи дослідження. Різні розділи роботи вимагали застосування специфічних методів. З метою цілісного сприйняття дослідження дисертанткою було використано широке коло загальнонаукових та спеціальних методів і прийомів вивчення. Здобувачка спиралась на діалектичний метод пізнання суспільних явищ, використовувала історичний, системний, структурно-функціональний, інституційний, а також, аналіз політичного документу та дискурсу, що утворюють інструментальний каркас дослідження.

За змістом подана дисертація розкриває обрану тему, в цілому вирішує поставлені мету й завдання дослідження, цілком відповідає всім науковим стандартам.

Теоретичну основу дисертації (підрозділ 1.1. «Ступінь розробки теми та джерельна база дослідження») склали роботи вітчизняних, зарубіжних вчених та дослідників, нормативно-правові документи і інформаційні матеріали органів державної влади української держави, що стосуються реалізації внутрішньої і зовнішньої політики, забезпечення національної безпеки країни. Емпіричну базу дослідження складають: узагальнений сучасний досвід політичних перетворень українського суспільства і держави, досвід

трансформації політичної системи; державних органів влади України, інформаційно-аналітичні матеріали Інтернет-ресурсів, різних інформаційно-аналітичних і науково-дослідних установ країни; конкретні політичні події і факти сучасної історії України.

У підрозділі 1.2 «Концептуальні підходи щодо дослідження політичної безпеки» визначено, що політична безпека означає стійкість політичної системи, тобто, сукупність соціально-політичних інститутів, що здійснюють управління суспільством; це вираження і реалізація політичною системою базових інтересів основних соціальних груп з одночасним забезпеченням соціально-політичної стабільності; політична безпека означає відсутність в суспільстві жорстких соціально-політичних конфліктів, або постійні й одночасно ефективні дії, насамперед політичній владі, з мінімізації деструктивної дії на соціум таких конфліктів.

Викладені аргументи переконують, що забезпечення безпеки в політичній сфері – одна з головних функцій держави. Її мета – захист життєво важливих політичних інтересів суспільства (особистості, соціальних верств, спільноти в цілому) від внутрішніх і зовнішніх загроз. Специфіка цього завдання в Україні – безпека в умовах перехідного суспільства: у політичній сфері відбувається апробація різних, інколи протилежних моделей подальшого розвитку суспільства і держави. Ось чому основи системи національної безпеки, що орієнтовані на збереження стабільності, часто вступають у протиріччя з динамікою ідеологічного й державного життя (С.55).

Заслуговує на увагу думка дисертанта, що розгляд політичної системи крізь призму взаємопов'язаних між собою економічних, культурних, конституційних і владних аспектів, дозволяє виділити умови, які необхідні для встановлення політичної безпеки (підрозділ 1.3.). Тому, політична безпека – це така властивість політичної системи, яка можлива за наступних умов: конституційної стійкості, гнучкості економічної системи, наявності загальноприйнятих культурних традицій, цінностей та ефективної політичної влади (С.58).

Велику увагу автор приділяє нормативно-правовому регулюванню політичної безпеки держави в сучасній Україні, що дає змогу констатувати, що існування неузгодженостей між положеннями різних законів з питань забезпечення національної безпеки суттєво ускладнює процеси стратегічного планування та знижує ефективність функціонування сектору безпеки й оборони. (С. 93).

Досліджуючи загрози та виклики політичній безпеці для України у контексті російсько-української гібридної війни, автор звертає увагу на факт, що існування цих загроз обумовлює необхідність створення дієвого механізму забезпечення політичної безпеки. Погоджуємося з О. Ю. Кравчук, що політичними стратегічними ризиками, які погрожують політичній безпеці України є: загроза втрати суверенітету; розрив між конституційними демократичними принципами і реальною політикою; слабкість механізмів громадянського контролю; регіональний сепаратизм і націоналізм; підміна інтересів соціуму та держави корпоративними інтересами правлячої еліти; неконструктивні відношення з опозицією; підпорядкування засобів масової інформації олігархічним групам. (С.128).

Досліджуючи російську агресію як виклик українському безпековому простору, автор констатує факт, що за період незалежності України, влада не спромоглася забезпечити дієві заходи захисту економічного, інформаційного та гуманітарного простору, не створила умови для розвитку безпекових структур, і це стосується не тільки Збройних Сил України, а і створення дієвих інститутів по розробці механізмів захисту національної та політичної безпеки України. (С. 140)

До сильних сторін роботи, на думку опонента, можна віднести аналіз механізму забезпечення політичної безпеки, що є такою інституційно оформленою діяльністю, насамперед, державних і недержавних політичних акторів, яка дозволяє за оптимальних умов сформуванню і зберегти безпеку політичної системи, а також одночасно забезпечити мирні умови існування і розвиток країни. Дисертант дійшов висновку, що, якщо представити цю тезу трохи інакше, то механізм забезпечення політичної безпеки можна розуміти як

системну єдність нормативних, організаційних і практичних дій суб'єктів політики, за допомогою яких забезпечується досягнення цілей безпеки політичної системи суспільства. (С.143)

Варто відзначити, що автор в рамках дисертаційного дослідження сформулювала й обґрунтувала шляхи зміцнення системи політичної безпеки Української держави та напрямки вдосконалення механізму забезпечення політичної безпеки: по-перше, це вдосконалення нормативно-правової бази. По-друге, вдосконалення системи політичних і спеціальних інститутів забезпечення безпеки і залучення до цієї діяльності численних громадських організацій. По-третє, зміна стилю і ефективності діяльності органів державної влади і спецслужб. По-четверте, оптимальний пошук і вибір раціональних рішень для використання наявних можливостей і ресурсів в системі політичної безпеки.(С. 162).

В цілому, наукові положення, викладені в дисертації Ольги Юріївни Кравчук, логічні, науково обґрунтовані та відповідають поставленим завданням. Основні положення знайшли достатню апробацію у виступах на науково-практичних конференціях.

Видання, включені до списку використаної літератури, насамперед зарубіжної, свідчать про ґрунтовне опрацювання завдання і високий рівень наукової підготовки авторки, її наукову зрілість.

Однак, визначаючи достатньо високий методологічний та теоретичний рівень дисертації, вважаю доцільним висловити наступні зауваження та побажання щодо цієї роботи:

1. У підрозділі 1.2. «Концептуальні підходи щодо дослідження політичної безпеки» дисертантом звертається увага на те, що політичні інститути мають власну цінність і володіють значним стабілізуючим потенціалом для політичної безпеки, але в той же час потрібно було зупинитися на більш детальній характеристиці кожного з них.

2. У цілому погоджуючись із твердженням дисертанта щодо реформування політичної системи як запоруки політичної безпеки держави та створенні ефективної системи управління в умовах затяжної економічної кризи

в країні, вважаємо, що автору було б доцільно охарактеризувати засоби та шляхи процесу змін саме в кризовій ситуації.

3. У подальших наукових дослідженнях заради всебічного охоплення предметного поля варто було б визначити такий фактор та інструмент зміцнення політичної безпеки як формування загальнодержавної політичної ідентичності (національної, громадянської), яка забезпечує стійкість політичної системи й політичного режиму, є важливим компонентом національної безпеки у цілому.

4. Доцільно було б детальніше зупинитися на проблемі залучення академічних установ, вищих навчальних закладів, громадськості до удосконалення законодавства України з питань забезпечення національної та політичної безпеки.

Автореферат дисертації відповідає вимогам, належним чином відображає зміст, основні положення і результати дослідження.

Висновок: Наведені зауваження та побажання в цілому не зменшують позитивної оцінки дисертаційного дослідження Кравчук Ольги Юріївни «Загрози та виклики політичній безпеці України в умовах гібридної війни», яка подана на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 23.00.02 – політичні інститути та процеси. Дисертаційна робота виконана на високому теоретико-методологічному рівні, що знайшло відображення у висновках, які складають науковий підсумок дисертаційної праці, яка відповідає вимогам п.11 та п.13 «Порядку присудження наукових ступенів», щодо кандидатських дисертацій, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата політичних наук за обраною спеціальністю.

Офіційний опонент:

доктор політичних наук, професор

кафедри міжнародних відносин

та зовнішньої політики

Маріупольського державного університету

Особистий підпис чл. П. Пашина
Власний секретар Метод. ради МДУ ім. Григор'я

